Осврт

Сигнали чула и језика

Нова, или друга књига песама Марије Петричевић (1967) у свету књижевности познате по томе што је поред дипломирања на групи, односно на катедри за српски језик и књижевност Филолошког факултета у Београду и похађања постдипломских студија из театрологије на београдском Факултету драмских уметности, те објављивања поезије и кратких прича у књижевној периодици, написала претходно и стихозбирку *Огледало иза* (СКЦ, Београд, 1996) згодан је пример да се промишљање о њеној садржини усмери и катализује у оном правцу, који се са књижевнокритичког становишта залаже за експлицирање оног тумачења, које инсистира на различитости духа и другачијости поступања песничког субјекта у односу на оне представе, које поезија у домену опажања организује без слика. У суседству узбудљивог дотицања чинова игре, или „ковитлаца приче са хоризонта" у којој се у улози актера појављују ликови: крика, трага, жига и метафоре, чије је непрестано језичко титрање задужено за разговор са тишином. И за памћење промаклих ликова из меандрирања сећања „давног заборављеног умрлог живота", а у којем је песник уз помоћ свог анђела Исидора „упалио светло да би разбио све илузије" о немогућности да памћење јутром не сагори. У вртовима нирване. Или у ходницима имагинарног лавиринта у којима је мрачно као што је људско створење мрачно и непровидно испод своје коже.

Стихови *Жудње* Марије Петричевић разврстани су у шест циклуса: Анђели улице, На крају круга, Шарена провалија, Тројство, Снатрење и Одзвони, а музика им „одзвона, медитација и ишчекивања" започиње са три уводне песме и храстом на којем, као на каквом светионику, седи њихов и Маријин анђео чувар Исидор. Анђео Исидор је облик песничког мишљења Марије Петричевић. Њена провера збиље у метафизичком свету снова, тамо где је говор песника најхрабрији. Најдејнији. И најсликовитији. Тамо где говор песника није, само, пуки, безидејни и плашљиви вазал песничке слике и метафоре. Тамо где песме звуче и у оном што се трансформише. Што фаворизује и другачије, и писање, и живљење. Где чула сабирају сигнале језика и чувају речи тела.

Песничка опрезност Марије Петричевић, која у својим стиховима настоји да проникне у оно што се догађало и записивало од постања до наших дана, односно што се догодило као разноврсни и разнотони предметни свет и „шарена провалија" – игра, како би то луцидно истакао Мишел Дегуи, на карту „варке чула" и „варке језика", при чему се та „игра" претвара у промишљање додирности језика са стварима, чија је антитеза увек бестелесни анђео Исидор, које чула "виде" и региструју на основу контигенције сензација, односно подударности језика и рада чула. За ту опрезност по Петричевићевој неопходно је дејствовање у тексту оног архи-лика поезије, који је сам способан да промишља и поступа. Да у језичком пејсажу апсолутно неспутане слободе мишљења, опажања, изражавања и поступања, створи оно полазиште сопственог стваралачког субјекта, које ће умети да успостави равноправност и равнотежу разлике у односу на тзв. објективни случај, који уме да прерасте у одређени однос, као привид у при-виђење, подударност у смисао, а импровизација у провиђење. А, све то на плану искуства које казује да се ништа не открива „само собом", него увек преко других релеја и неискустава, односно како је то М. Дегуи даље запазио, са другима који њему припадају у некој вишедимензијалности света и не-света. Непредвидиво. Преко приближавања. Довођења у везу. И упоређивања.

За веровати је да је отуда и определење Марије Петричевић да своје ултразвучне интелектуалне, чулне и емоционалне ангажмане и сонде окрене једној врсти бића таквог истраживања феномена жудње, које примарно карактерише уочавање по коме је жудња она врста песничке медитације чије се дејствовање, поступање и представљање додирује са материјалним светом. Како са његове спољне епидермалне стране, тако и са оне унутрашње коју одређује „царство слузокоже".

Жудња је право "огледало иза", али и монитор на коме невидљива рука елиптичним цртежом ваја лик жеље за слушањем тишине и њених лирских чисто експресивних одзвона сачињених од најштедљивијих речи што хрле својим телима међу тачке из којих расту бестелесне слике интиме. Под крилом анђеоским и чуварским Исидора. Жудња је и лик непрозирности вртова нирване чијим ходницима лавиринта ходе наказне химере ствари док се „речи грке" из њихових зидова плазе на „прагу жуђеног" у потрази за стаништем бола. И сатворења новог спокоја мишљења, надања, препознавања и поезије, изнурених од тешких негви жудње. И жуђеног.

---

* Марија Петричевић: ЖУДЊА, Просвета, Београд, 2001.

Зоран М. Мандић